

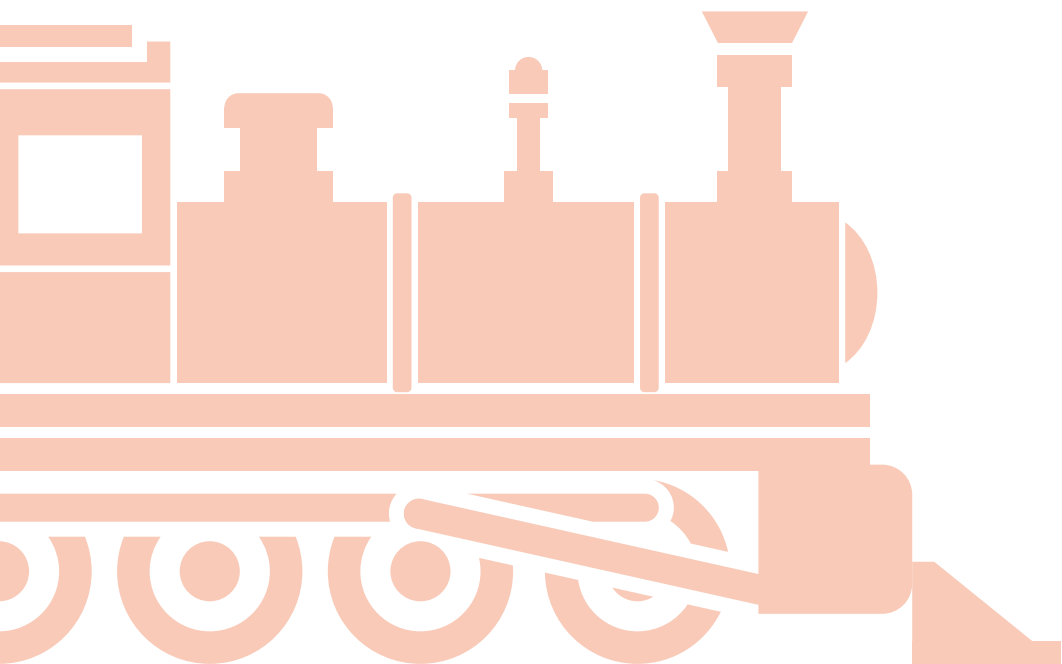
Moj jezikovni vlak

Razvijanje jezikovne raznolikosti
v vrtcu in osnovni šoli

Silva Bratož

Anita Sila

Moj jezikovni vlak

Razvijanje jezikovne raznolikosti
v vrtcu in osnovni šoli

Silva Bratož
Anita Sila

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Glavni cilj projekta Jeziki štejejo (J e š T) je ugotoviti, kateri dejavniki podpirajo in kateri zavirajo ustvarjanje podpornega učnega okolja za razvoj raznojezičnosti v slovenskem šolskem prostoru. Na podlagi podatkov ciljnih analiz in ugotovljenih spremenljivk bodo nastale smernice, ki bodo pomagale vzpostaviti raznojezičnosti naklonjeno izobraževalno okolje. Raznojezičnosti naklonjeni in njen razvoj spodbujajoči vzgojno-izobraževalni zavodi naj bi v projektu pridobili jezikovno izkaznico.

Več informacij o projektu · <https://jeziki-stejejo.si>

Vodja projekta in urednica · Karmen Pižorn

Moj jezikovni vlak: razvijanje jezikovne raznolikosti v vrtcu in osnovni šoli

Avtorici · Silva Bratož in Anita Sila

Recenzentka · Anja Pirih

Avtorici posnetkov Minutka z Jeguljo Klepetuljo · Silva Bratož in Anita Sila

Besedila pesmi · Silva Bratož in Anita Sila

Glasba in priredbe · Vlado Batista

Vokal · Monika Vodlan

Ustvarjalci posnetkov

»Choo choo choo«: Živa Cegnar, Eva Sofija Česar in Rebeka Dovč

»Walz and Polka«: Lina Lazić in Kaja Klavora

»Merci beaucoup«: Karin Šuler, Alegra Rozman Ravnikar in Martina Šebenik

»Let's go to London«: Ana Kovčec, Janja Plahuta in Eva Kovačič

»What's your name«: Maša Cerar, Lucija Iskra in Tinkara Kompjut

»Sports song«: Livija Štrlič, Saša Zvonar in Kaja Skerbiš

»Sea animals«: Dorotea Jelić in Ana Atelšek

»Pizza Margherita«: Urban Švigelj, Jerneja Maver in Amadeja Murko

Ilustracije · Freepik

Izdala in založila · Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Za založnika · prof. dr. Janez Vogrinc, dekan

Dostopno na · <http://pefprints.pef.uni-lj.si/>

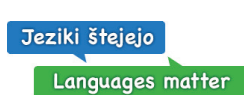
Vrsta publikacije · E-knjiga

Izdaja · Prva elektronska izdaja

Ljubljana, september 2022

Publikacija je brezplačna

© 2022 Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 128280579

ISBN 978-961-253-301-4 (PDF)

Kazalo

Predgovor	· 6
Uvod	· 9
1 Vidiki jezikovne raznolikosti	· 11
2 Model RazKon	· 15
3 Moj jezikovni vlak	· 27
Prva postaja: Slovenija	· 28
Druga postaja: Italija	· 32
Tretja postaja: Francija	· 35
Četrta postaja: Velika Britanija	· 38
Peta postaja: Avstrija	· 41
Šesta postaja: Hrvaška	· 44
Naslednja postaja?	· 47
Priloga za otroke	· 48
Literatura	· 63

Predgovor

Pričujoče delo je nastalo v okviru projekta Jeziki štejejo (JešT),¹ katerega namen je ugotoviti, kateri dejavniki podpirajo in kateri zavirajo ustvarjanje podpornega učnega okolja za razvoj raznojezičnosti v slovenskem šolskem prostoru. Širši cilj projekta je vključevanje medjezikovnih in medkulturnih vidikov na vseh ravneh šolanja ter s tem spodbujanje uzaveščanja o različnih jezikovnih in kulturnih stvarnostih. Ob tem je še posebej pomembno začeti že v predšolskem obdobju, saj so otroci na zgodnji stopnji učenja še posebej občutljivi za jezikovno in kulturno raznolikost.

Projekt Jeziki štejejo ima namen usmerjati pedagoške delavce v presejanje spoznavanja in podajanja zgolj ene kulture ter enega jezika, saj se je spričo njihovega intenzivnejšega soočanja v sodobnem svetu porodila potreba po prisotnosti medkulturnih vsebin pri prav vseh predmetnih področjih. Vključevanje medkulturnih vidikov in več jezikov pri jezikovnih ter nejezikovnih predmetih naj bi vodilo k uzaveščenemu sprejemanju različnih jezikovnih in kulturnih stvarnosti, s čimer bi se učenci se lažje izognili spodrseljajem v medkulturnem sporazumevanju in bi zato lažje ter hitreje razvili zmožnost kritične kulturne in jezikovne zavesti ter bili tako spodbujeni k nenehnemu raziskovanju spreminjajoče se stvarnosti, na katero bi se odzivali brez odvečnih stereotipov in predsodkov. Projekt želi osvetliti tudi kognitivne prednosti raznojezičnosti, še posebej če z usvajanjem (učenjem) drugih jezikov začnemo zelo zgodaj v otroštvu, čemur je pričujoča publikacija tudi namenjena. V naslednjem daljšem odstavku zato želim še posebej poudariti prednosti učenja več jezikov za naš najpomembnejši organ – možgane. Vse te prednosti so nejezikoslovcem velikokrat nepoznane, zato si jih ogledjmo natančneje.

Ker pri učenju drugega (tretjega ali četrtega) jezika posvečamo pozornost mehaniki obeh jezikov (vključno s tem, kako se razlikujeta), večjezični ljudje običajno bolje razumejo jezik kot sistem. Hitreje dojamejo strukturo katerega koli jezika in jasno razumejo, kako ga je mogoče uporabljati. Številne študije so pokazale, da bolj ko starejši ljudje vsak dan »telovadijo« s svojimi

¹ Projekt je podprt s sredstvi Evropskega jezikovnega sklada in Ministrstva za šolstvo, znanost in šport.

možgani, manjši kognitivni upad na splošno doživljajo. Izkazalo se je, da je preskakovanje med jeziki ali učenje novega jezika še posebej učinkovit način za doseganje te koristi, vendar še posebej za tiste, ki to počnejo celo življenje, tj. vse od najzgodnejšega otroštva naprej. Več študij je pokazalo, da lahko dvojezičnost v povprečju za pet let odloži pojav demence in Alzheimerjeve bolezni. Ko smo večjezični, nenehno preklapljamo med jeziki, ne da bi o tem razmišljali. Zato imajo večjezični ljudje običajno razvitejše izvršilne funkcije, ki jim omogočajo, da bolje opravljajo naloge, ki zahtevajo razmišljanje na visoki ravni, večopravilnost in trajno pozornost. Učenje novega jezika od možganov zahteva, da podobne misli izrazimo na različne načine, zato večjezični ljudje razvijejo večjo kognitivno prožnost. To se kaže tudi na drugih področjih, kot so boljša ustvarjalnost in reševanje težav ter sposobnost dojemanja situacij na različne načine. Večjezične osebe običajno zapletene težave rešujejo na ustvarjalnejše načine kot njihovi enojezični vrstniki, ne glede na vrsto težave, ki jo rešujejo. Kot smo že omenili, imajo večjezični ljudje razvitejše izvršilne funkcije. Ena od pomembnih izvršilnih funkcij je inhibicija, sposobnost od-/zavračanja nepomembnih dražljajev in osredotočanja na ključne informacije. Inhibicija je ključna pri učenju novih informacij in spretnosti, saj nam omogoča, da se osredotočimo na tisto, kar je pomembno, hkrati pa zmanjšamo motnje zaradi že znanih in podobnih konceptov. Tehnike slikanja možganov, kot je funkcionalno slikanje z magnetno resonanco, so pokazale, da večjezični možgani običajno aktivirajo jezikovni del možganov, tudi kadar se ne ukvarjajo z jezikovnimi nalogami. To raziskovalce napeljuje na misel, da zmožnost možganov, da povezujejo znanja, sčasoma izboljša kognitivne funkcije. Dvojezični možgani na splošno kažejo višjo stopnjo aktivacije na slušne dražljaje, kar jim daje prednost pri senzorični obdelavi. Nekatere študije kažejo, da dvojezični ljudje običajno sprejemajo racionalnejše odločitve. Ker jezik v svojem besedišču vsebuje odtenke in subtilne implikacije, ki lahko podzavestno vplivajo na vašo presojo, je razmišljanje v maternem/prvem jeziku običajno polno čustvenih pristranskosti. Večjezični ljudje so običajno boljši pri opazovanju okolja in prepoznavanju zavajajočih informacij. Morda je tako spričo njihovih izboljšanih zaviralnih sposobnosti, ki jim omogočajo, da se osredotočijo na pomembne informacije in izločijo ostale. Zaradi tega se je izkazalo, da so večjezični ljudje pozorni opazovalci sveta okoli sebe ter spretnejši pri prepoznavanju in pravilnem analiziranju podteksta situacije ter razlagi družbenega okolja. Zaradi tega so večjezični ljudje zelo senzibilni in senzitivni, kar je spretnost, ki se uveljavi tudi v interakciji z neznanim družbenim ali kulturnim kontekstom drugega jezika.

Predgovor

Da bi prednosti večjezičnosti in medkulturnosti zašle med čim več jezikovnih uporabnikov, smo želeli projekt naravnati čim trajnostneje. Zato smo že v drugem letu projekta oblikovali moderen in inovativno oblikovan spletni portal, saj želimo prav z razvojem raznojezičnosti preseči razlikovanje med jezikovnimi in nejezikovnimi predmeti v šolskem prostoru oziroma med predmetnimi področji v vrtčevskem kurikulumu ter z razvijanjem digitalne kompetence povezati različna predmetna področja, vse jezike v slovenskem prostoru in seči preko ožjega izobraževalnega okolja v lokalne skupnosti s ciljem čim bolje osmisliti ne samo predmetne vsebine, temveč tudi pridobivanje spretnosti in zmožnosti.

Karmen Pižorn, vodja projekta JEŠT

Jeziki štejejo

Languages matter

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST